Модел

на работа със семействата и децата в периода на адаптация от семейна среда към Детската градина

Теория на привързаността:

Теорията е на английския психоаналитик и психиатър Джон Боулби и гласи, че децата развиват силни емоционални връзки с човека, който се грижи за тях през първата година от живота им- основната фигура на привързаност.
Майката служи за „сигурна база“, от която детето обследва света.

Боулби определя четири отличителни характеристики на привързаност:

1. **Поддържане на близост-стремежът на детето да бъде близо до обекта на привързаност.**
2. **Сигурно убежище-обръщане към обекта на привързаност за утеха и безопасност в ситуация на страх или опасност.**
3. **Сигурна база-обектът на привързаност действа като база за сигурност, от която детето може да изследва околната среда.**
4. **Дистрес при раздяла-безпокойство, което се случва при отсъствието на фигурата на привързаност.**

Стил на привързаност - четири типа привързаност

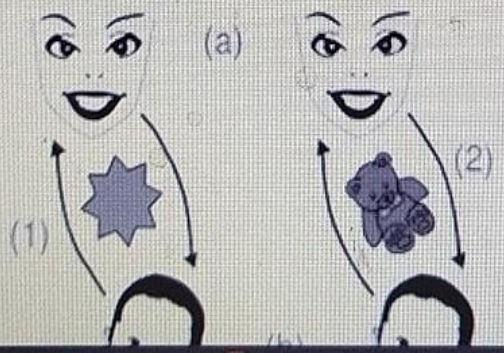
1. ***Сигурна –около 65% от децата***
2. ***Амбивалентна-около 15%/ за България % е по-висок/***
3. ***Избягваща- около 25% от децата***
4. ***Дезорганизирана- около 10% от децата***

Please move this window away from the shared

Ролята на Преходния обект

- предмет, които заема мястото на връзката майка-дете, успокоява детето в отсъствие на майката.
- плюшена играчка, одеяло (security blancket) или пелена
- период на въвеждане – на възраст между 4 и 12 месеца.

Сигурна привързаност

Характеристики на детето:

- стават видимо разстроени, когато родителят напусне помещението
- щастливи са, когато родителят се върне
- когато са уплашени, търсят утеха от родителя
- контактът, инициран от родител, лесно се приема
- могат да бъдат утешени от други хора в отсъствието на родител
- видимо предпочитат родителите си пред непознати.

Тези деца също са по-малко разрушителни, по-малко агресивни и по-зрели от децата с амбивалентна или избягваща привързаност.

Характеристики на родителите:

- Обикновено играят повече с децата си.
- Реагират по-бързо на нуждите на децата си –висока степен на отзивчивост

Амбивалентна привързаност

Характеристики на детето:

- Силно привързани деца
- Изключително подозрителни към непознати.
- Показват значителен стрес, когато са отделени от родителя
- НО не изглеждат успокоени или утешени от завръщането на родителя
- В някои случаи детето може пасивно да отхвърля родителя, като отказва утеха или открито показва агресия към родителя.

Характеристики на родителите:

- Непредвидимост в присъствието и отзивчивостта на майката
- Липса на постоянни грижи спрямо нуждите на детето

Амбивалентна привързаност

Разновидност на този тип привързаност е **тревожно-амбивалентната**, която се характеризира с допълнителна доза тревожност и несигурност. Тези деца са описани от педагози и изследователи като „прилепени“ и „свръхзависими“

Адаптция е най-продължителна и трудна!

Избягваща привързаност

Характеристики на детето:

- Склонни да избягват родителите си
- Не търсят утеха или контакт
- Не показват предпочитания между родител и напълно непознат.

Този тип привързаност, макар и патологична, обуславя **най-лесната и бърза адаптация**.

Характеристики на родителите:

- Отхвърля техните нужди
- Не предоставя помощ по време на трудности
- Не е на разположение по време на емоционален дистрес

Симбиотична привързаност

- Съществува ниско ниво на функциониране на детето от гледна точка на емоционална и когнитивна автономия
- Дълга и продължителна адаптация
  - Работа с психолог с майката
  - Не трябва да се правят никакви опити да се отделя насилствено детето.

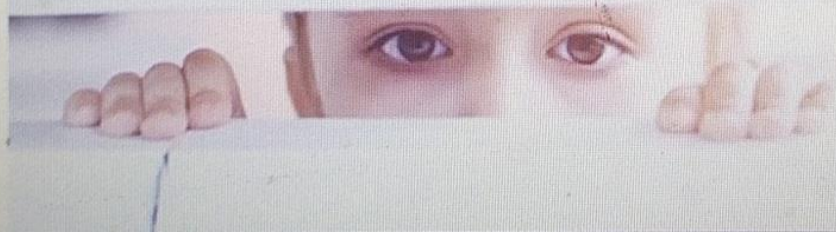

Патологична привързаност

- **Симбиотична привързаност** – този тип деца не се отделят от майка си дори на крачка и раздялата е практически невъзможна.

- **Дезорганизирана привързаност** – този вид се смята за най-несигурния. Странна комбинация между амбивалентната и избягващата.

Дезорганизирана/ неориентирана привързаност

Please move this window away from

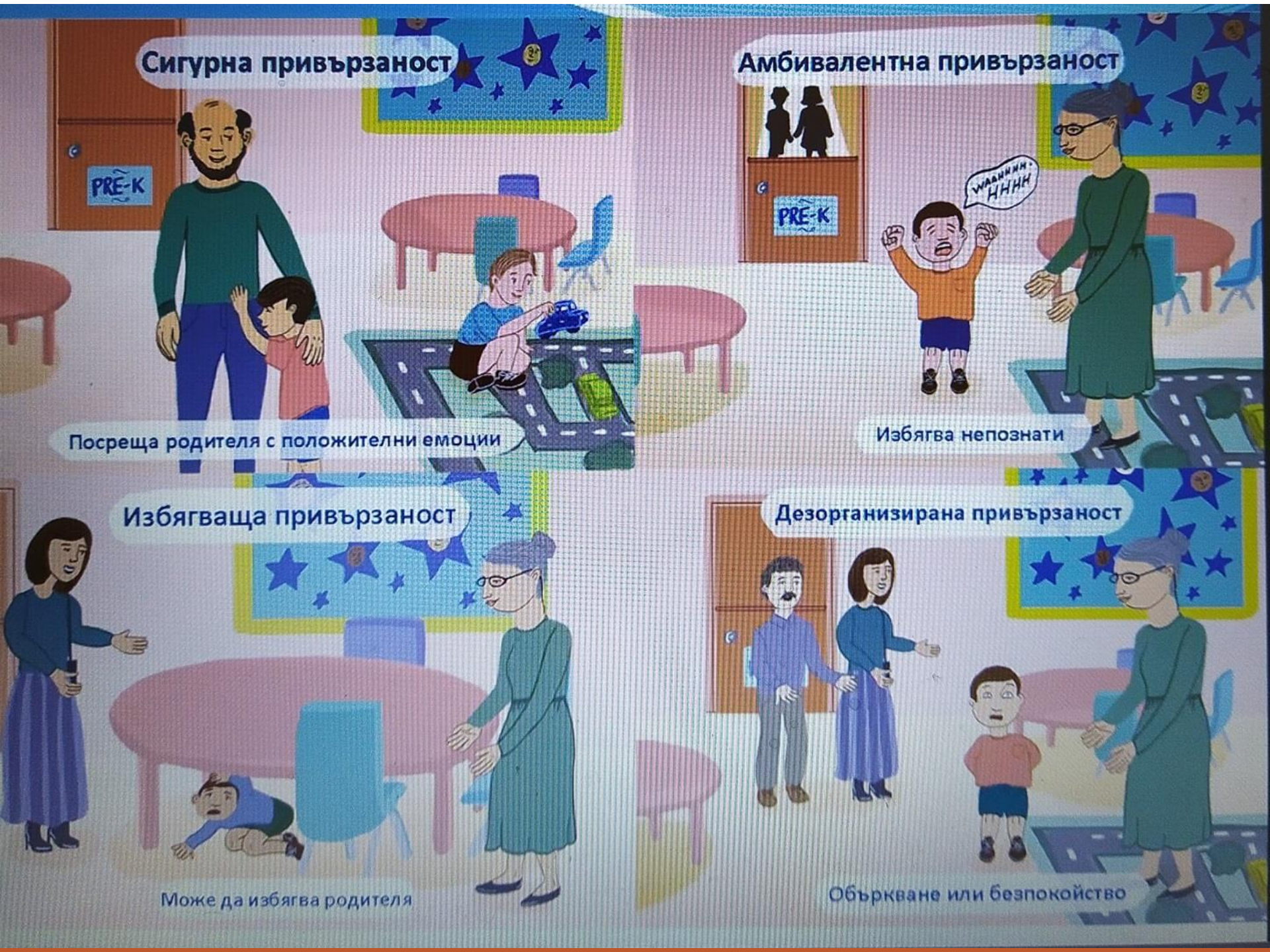
Този вид привързаност се смята за най-несигурният. Приета е за **патологична.**

- Среща се при 5-10% от децата.
- Странна комбинация между амбивалентната и избягващата.
- Дължи се на непоследователно поведение от страна на родителите.
- Детето се чувства едновременно успокоено и уплашено в присъствието на родителя.
- При завръщането на майката след раздяла, детето демонстрира липса на поведенческа активност като „застива" в една поза и „отбягва" опитите на майката за близост или проявява признаци на уплаха.

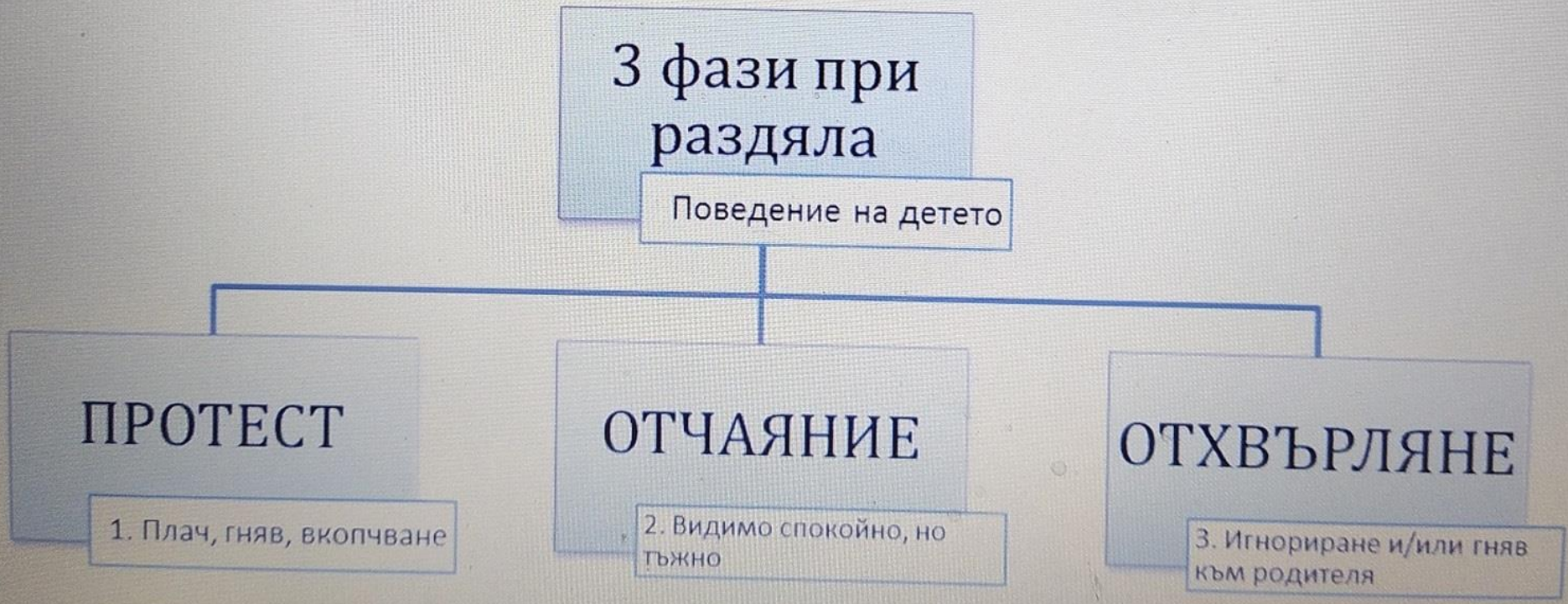
7 реакции характерни за поведението на децата с дезорганизирана привързаност

Please move this window away from

- 1. Последователно демонстриране на противоречиви модели на поведение. Демонстриране на екстремно поведение на привързаност или гневно поведение, последвано от отдръпване и студенина.
- 2. Демонстриране на противоречив тип поведение – едновременно търсещо и поведение на отдръпване.
- 3. Некомплектувано или прекъснато движение и/или експресия.
- 4. Странни, стереотипни, ненавременни движения и непривични пози.
- 5. Замръзнали, тихи, бавни движения и експресии.
- 6. Показване на отзивчивост и зачитане на родителите и същевременно често демонстрира екстремни страхове в отговор на отношение на родителя – закрива лицето си с ръце, бяга далеч, когато родителите се връщат или приближават към него.
- 7. Директно показва дезориентация и дезорганизация. Бързо сменя афектите – смях, плач. Прави впечатление дезориентираната му експресия при приближаване на родителите (Матанова, 2008).

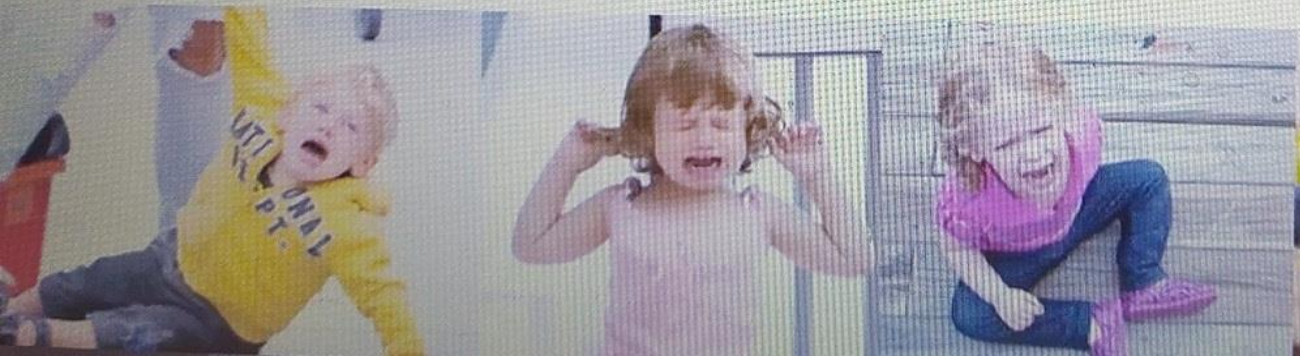

Сигурна привързаност
PRE-K
Посреща родителя с положителни емоции
Амбивалентна привързаност
PRE-K
Избягва непознати
Избягваща привързаност
Може да избягва родителя
Дезорганизирана привързаност
Объркване или безпокойство

РАЗДЯЛА С ОБЕКТА НА ПРИВЪРЗАНОСТ

ПРОТЕСТ

- Силен плач
- Крясъци
- Яростно протестиране
- Вкопчване в майката (фигурата на привързаност)
- Опити да се измъкне от възрастния, който се опитва да го отдели.
- Опити да избяга от помещението.

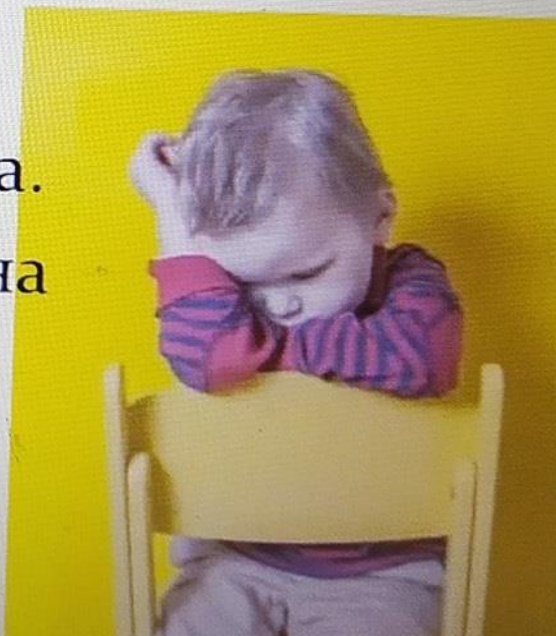

ОТЧАЯНИЕ/СКРЪБ

Детето спира да плаче и протестира след известно време.

- Видимо може да изглежда спокойно.
- Няма желание за игра и активност.
- Седи пасивно на столче или на земята.
- Може да отказва опитите за контакт на възрастните наоколо.
- Отказва предложения за игра.

ОТХВЪРЛЯНЕ

- Детето може да започне да играе с другите или
- да бъде предпазливо в контактите.
- При завръщане на родителя, то може да го игнорира или да го посрещне ядосано.

Последици от недоброволна раздяла

Безпокойство от раздяла или страх от изоставяне:

- **Вкопчване** – детето започва да се вкопчва в майката (родителя), когато тя направи опит да излезе или да го остави. Обикновено това е на път за детската градина
- **Отхвърляне/ непривързаност** – детето проявява поведение на незаинтересованост към обекта на привързаност. Може да отказва прегръдки и целувки, което е механизъм за предотвратяване на повторно наранява не.

Изисквания – децата започват да имат повече изисквания към родителите за внимание, грижа и дори подаръци.

Последици от недоброволна раздяла

Синдром на безпокойство от раздяла (*Separation Anxiety Disorder, SAD*)

- силно притеснение, че родителят ще ги напусне и няма да се върне. Този страх води до отказ да отиде на детска градина
- протест, страх и паника
- физически симптоми - гадене, повръщане, главоболие, вдигане на температура.

Симптоми и последици от неправилна адаптация

- Нисък имунитет, често боледуване, склонност към респираторни заболявания и вирусни инфекции

- Хранителни разстройства и смущения

- Тревожност, безпокойство, депресия и страх

✓ неспокоен сън;

✓ напишкаване и връщане към памперса, нощно напикаване;

✓ отказ от рутинни и дори любими дейности като напр. къпане

Нулева фаза

работа с родители

Информацията за родители се реализира чрез:

- Презентация на модела
- Предварителна подготовка – запознаване с/изравняване на дневния режим
- Инструкции за тяхната роля, права и задължения
- Запознаване с правилника за вътрешния ред

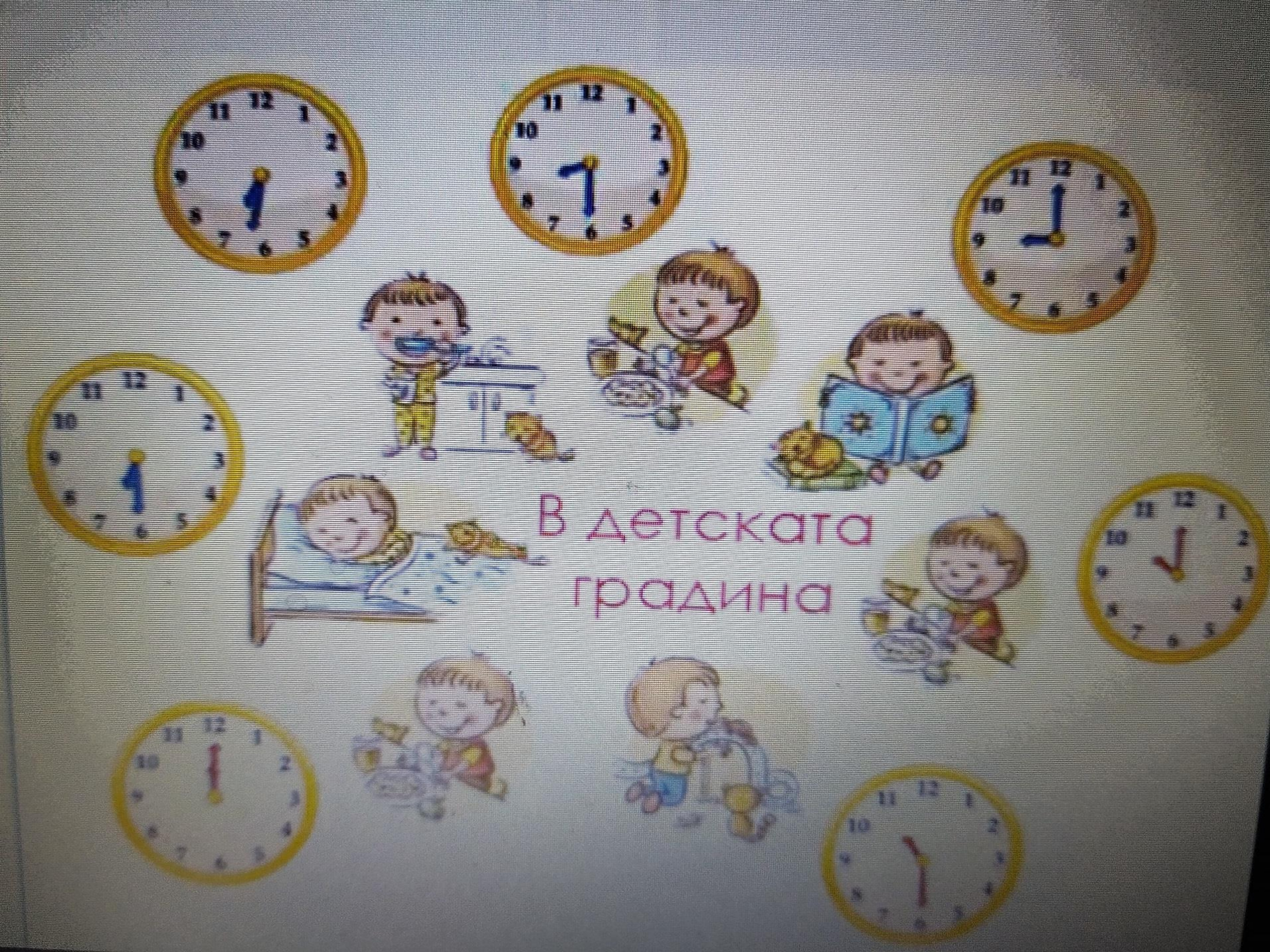
Предварителна подготовка

- Запознаване с дневния режим в ДГ
- Изравняване на дневния режим на детето у дома с този на ДГ

Вкъщи

В детската
градина

Ролята на родителя права и задължения

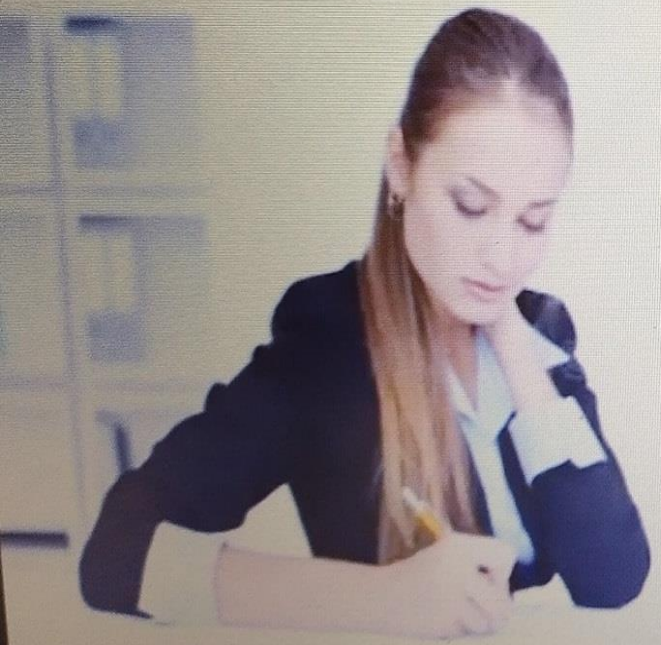
Родителите получават инструкции в писмен вид, които описват:

- изпълнението на модела по дни
- тяхната роля в него
- насока какво да правят и какво да не правят

Въпросник

Родителите попълват въпросник, който дава информация за:

- стил на привързаност
- темперамент и особености на характера

- любими играчки и занимания
- начини за успокояване и заспиване

Първа фаза

1

Какво правят родителите?

- Сядат на предварително подготвени за тях места
- Ако детето не желае да се отдели от родителя, заедно разглеждат помещението и играчките
- Не използват мобилни устройства и телефони, не правят снимки и видеа
- Не играят с другите деца
- Присъстват като „сигурна база“

За успешното адаптиране на Вашето дете е необходимо да спазвате няколко прости, но **много важни правила:**

- **Планирайте предварително:** в периода на адаптацията не е желателно да се правят екскурзии или да се случват паралелно необичайни събития в живота на детето, като раждане на дете в семейството, смяна на жилище, развод и др. Ако Ви е възможно, предвидете около 2 седмици, в които да сте на разположение преди връщане на работа.
- По време на престоя Ви в детската градина не се използват мобилни устройства. Желателно е **телефонът Ви да бъде изключен** (или със спрян звук), особено през първите 3 дни, когато посещавате заведението само за 1 час. **Не се правят снимки и видеа.**
- **Не четете вестник или книга**, а бъдете в ролята на наблюдател как детето се чувства и социализира.
- **Не играйте с другите деца**.
- **Не разговаряйте с другите родители**.

Из инструкциите за родители:

- **Не карайте детето да се отдели от Вас или да играе с децата**. Нека то следва вътрешните си импулси за изследване на средата. Можете заедно да се разходите и да разгледате помещението.
- Ако през първите 3 дни от адаптцията, в рамките на единия час, в който сте в групата, Ви се наложи да напуснете помещението (например до тоалетна) **вземете детето със себе си** освен, ако то категорично не заяви, че иска да остане да играе с децата. В никакъв случай не се измъквайте незабелязано.
- **Разбираме, че ни поверявате най-ценното си, но моля, не давайте съвети на персонала!**
- Не говорим за поведението на детето в негово присъствие освен, ако не го включим в разговора.

Какво правят родителите?

В зависимост от вида привързаност:

- Сигурно/умерено привързаните деца – наблюдават ги и оказват подкрепа при необходимост. Стимулират ги да взимат участие в груповите дейности и да се доверяват все повече на учителките и помощник възпитателя.

- Несигурно/силно привързаните – следват импулцсите на детето за изследване на средата, не го карат насила да играе с децата.

Не се казва на детето, че утре мама вече няма да е тук и трябва да свиква!

Децата предупредени предварително за раздялата:

- тревожат се предварително
- протестират повече и трудно се разделят
- след раздялата играят по-малко и са по-притеснени в сравнение с техните връстници, на които не е било казано предварително, че предстои да останат без родителя (Adams, Passman, 1981).

ПЪРВИ ОПИТИ ЗА РАЗДЯЛА

Ден 4

Родителите получават инструкции за:

- Процедурата
- Възможните реакции на детето
- Действията от тяхна страна
- Как да подпомогнат детето
- Как да съдействат на персонала
- Взаимопомощ с другите родители

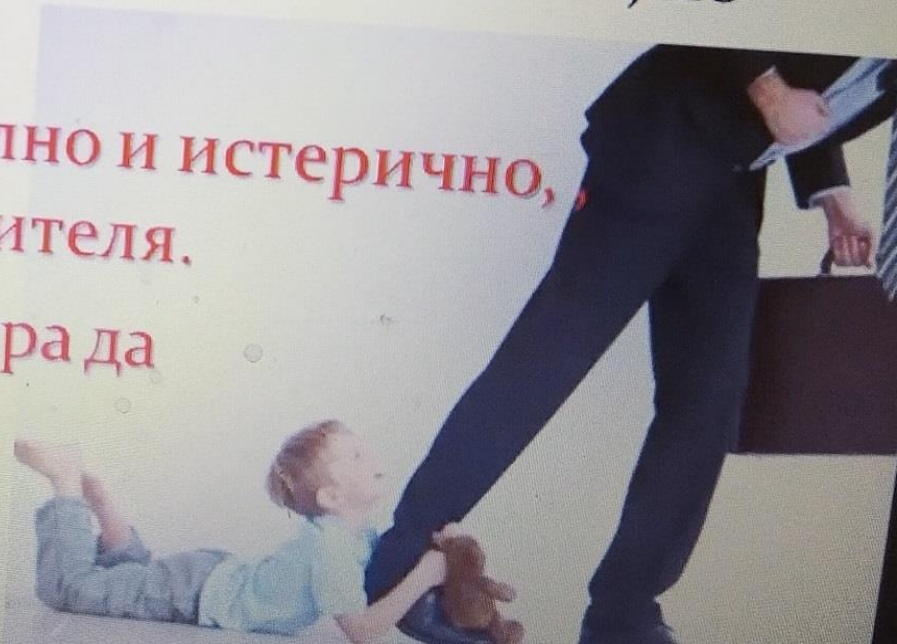

4

ПЪРВИ ОПИТИ ЗА РАЗДЯЛА

Възможни реакции:

- Детето реагира спокойно или безразлично
- Детето започва да замръзнка или се разплаква, но бързо се успокоява.
- Детето започва да плаче силно и истерично, вкопчва се, тръгва след родителя.
- Замръзва като в ступор, спира да играе и да се движи

Дете ⟵ Учител | Майка

След завръщането на родителя

Като част от инструкциите за ден 4, родителите са информирани за:

- Възможни начини на действие след реализиране на раздялата в зависимост от детската реакция
- Ролята на бащата като преходен субект между майката и учителите /медицинските сестри и помощник възпитателите/

Трета фаза на стабилизиране

Родителите на децата реализирали успешна раздяла в ден 4 са инструктирани да изпратят детето до гардеробчетата и му кажат: „Чао!“

- При положителна реакция може да се върне след 2 часа или при обаждане
- При отрицателна – повтаря се ден 4

Четвърта финална фаза

- Родителите са информирани за показателите за успешно адаптирано дете:

1. Ходи на детска градина с готовност и желание.
2. Разделя се самостоятелно и в добро настроение с родителя.
3. При взимане посреща родителя с положителни емоции
4. Отговаря положително на въпроса „Хубаво ли беше в детската градина?“
5. След ДГ разказва с удоволствие какво се е случило по време на престоя му в детската градина

Съвети за раздяла сутрин при влизане

След като детето вече посещава ДГ непридружено от родител:

- Без носене до вратата
- Без мобилни устройства

- Кратък ритуал за раздяла

ВЛИЯНИЕ НА МОБИЛНИТЕ УСТРОЙСТВА

- Днешните деца започват да гледат видеа и телевизия от 4-6 месечна възраст
- На 6-месечна възраст зрението е ключово сетиво – по-важно от слуха

ВЛИЯНИЕ НА МОБИЛНИТЕ УСТРОЙСТВА

- „Мърдащите картинки“ са свръх стимул за мозъка в сензитивния период
- 24 кадъра в секунда=24 премигвания за една секунда. За видео с дължина от 10 минути = 14 400 премигвания.
- 30 мин гледане на телевизия = 43 200 импулса.

Други фактори, определящи адаптацията

- Семейна среда
- Здравословно състояние на детето
- Характер и личностни особености (детски теперамент)
- Емоционалното състояние на майката
- Предварителна подготовка за детската градина (в това число изравняване на режима с този на ДГ).

Етиологични фактори по отношение на родителите

- 1. Малтретиране и /или неглежиране на детето.
- 2. Липса на обич и несензитивни грижи.
- 3. Депресия.
- 4. Тежки или хронични психични разстройства.
- 5. Родителстване в юношеска възраст.
- 6. Злоупотреба с психоактивни вещества.
- 7. История на трудности в привързаността.
- 8. Продължителни отсъствия/ затвор, хоспитализация, изоставяне и т.н./

Етиологичните факторите, свързани с детското функциониране

- 1. Темпераментови особености, липса на "пасване" с родителя.
- 2. Преждевременно раждане.
- 3. Нестихващи болки или колики.
- 4. Соматични, неврологични или биологични проблеми-неврологична увреда, фетален алкохолен синдром, вътреутробна интоксикация и др.
- 5. Генетични фактори-семейна история за умствени нарушения, депресия, агресия, криминално поведение, злоупотреба с лекарства и психоактивни вещества и др.

Средовите етиологични фактори

- 1. Нисък икономически статус.
- 2. Насилие в семейството-жертва и/или свидетел.
- 3. Загуба на стимулираща подкрепа от родители и родственици, поради смърт, изоставяне и др.
- 4. Множество местения извън дома, както и честа смяна на грижещия се.
- 5. Психотравмиращи ситуации-брачни конфликти, семейна дезорганизация, хаос, насилие и др.

В разработката са използвани слайдове от презентацията на

Д-р Диана Андонова

Катедра „Предучилищна и медийна педагогика“ към Софийски Университет